

Stalin, J.W.

OVER HET RECHTSE GEVAAR IN DE C.P.S.U. (b).

Redevoering op het Plenum van het Moskouse Comité en de Moskouse Controle Commissie, gehouden op 19 October 1928.

Ik meen, partijgenoten, dat men zich, om een beslissing te nemen inzake het vraagstuk van de rechtse afwijking, dat ons thans bezighoudt, in de eerste plaats van alle kleinigheden, persoonlijke momenten enz. moet afwenden. - Bestaat er bij ons in de partij een rechts opportunistisch gevaar? Zijn er voor zulk een gevaar gunstige, objectieve verhoudingen aanwezig? Hoe moet men tegen dit gevaar strijden? - Ziehier de vraagstukken, waarvoor wij thans staan, Wij kunnen echter inzake dit vraagstuk geen beslissing nemen, als wij het niet van al die kleinigheden en bijkomstige elementen reinigen, die het aan alle kanten aankleven en die ons hinderen het wezen van het vraagstuk te begrijpen.

Partijgenoot Zapolski heeft ongelijk, als hij meent, dat het vraagstuk van de rechtse afwijking een toevallig vraagstuk is. Hij beweert, dat het volstrekt niet gaat om een rechtse afwijking, maar om achterklap, persoonlijke intriges enz. Laat ons voor een ogenblik aannemen, dat achterklap en persoonlijke intriges, zoals deze in iedere strijd voorkomen, ook hier een zekere rol spelen. Maar alles door achterklap te verklaren en wegens achterklap het wezen van het vraagstuk niet te zien - dat betekent afwijken van de juiste, de Marxistische weg, Het is niet mogelijk, dat zulk een grote, oude, vast aaneengesloten organisatie, zoals de Moskouse organisatie ongetwijfeld is, door de inspanning van enige kwaadsprekers of intriganten van onder tot boven in beroering en in beweging zou kunnen worden gebracht. Neen, partijgenoten, zulke wonderen bestaan er niet op de wereld. Ik spreek er nog niet eens over, dat men de kracht en de macht van de Moskouse organisatie niet zo laag mag aanslaan. Het ligt voor de hand, dat hier diepere oorzaken hun werk hebben verricht, oorzaken die noch met achterklap noch met intriges iets gemeen hebben.

Ook partijgenoot Froentow heeft ongelijk, hoewel hij de aanwezigheid van het rechtse gevaar erkent, er evenwel niet zo'n waarde aan toekent, dat ernstige, zakelijke mensen er zich ernstig mee zouden kunnen bezighouden. Bij hem komt het er op neer, dat het vraagstuk van de rechtse afwijking een onderwerp is, waarmede zich wel praatjesmakers, maar geen zakelijke mensen bezighouden. Ik begrijp pg Froentow ten volle, hij wordt zózeer door het dagelijkse praktische werk in beslag genomen, dat hij helemaal geen tijd heeft over het perspectief van onze ontwikkeling na te denken. Maar dit betekent nog niet, dat wij het enge en zakelijke practicisme van enkele partijfunctionarissen tot dogma van onze opbouw moeten maken. Gezonde zakelijkheid is een goede zaak, maar als zij het perspectief bij het werk verliest en haar werk niet aan de fundamentele lijn van de partij ondergeschikt maakt - dan wordt dit een ongunstig verschijnsel. En intussen is het niet moeilijk te begrijpen, dat het vraagstuk van de rechtse afwijking een kwestie is van de fundamentele lijn van onze partij, de kwestie nl. of het perspectief van de ontwikkeling, dat door onze partij op het XVde Congres werd gegeven, juist of onjuist is.

Ook die partijgenoten hebben ongelijk, die bij de behandeling van het probleem van de rechtse afwijking dit toespitsen op de personen, die de rechtse afwijking vertegenwoordigen. Wijs ons de rechtsen of verzoeners aan, zeggen zij, noem de personen, opdat wij met hen kunnen afrekenen. Dat is een onjuiste wijze om het

vraagstuk te stellen. Personen spelen natuurlijk een bepaalde rol. Maar het gaat hier niet om personen, doch om de verhoudingen, om de situatie, die het rechtse gevaar in de partij doen ontstaan. Men kan personen afzetten, maar dat betekent nog niet, dat wij daarmee de wortels van het rechtse gevaar in onze partij hebben uitgerukt. Derhalve wordt door de personenkwestie de zaak niet beslist, hoewel deze ongetwijfeld ook van belang is. Ik kan niet nalaten in verband hiermee een episode in herinnering te brengen, die einde 1919 en begin 1920 in Odessa plaats had, toen onze troepen, die het leger van Denikin uit de Oekraïne verjaagd hadden, de laatste overblijfselen van zijn troepen in het district Odessa de genadeslag toebrachten. Een deel van de Roodarmisten zocht toen in Odessa verbetering naar de Entente; zij waren er van overtuigd, dat indien zij haar - de Entente - te pakken zouden krijgen, de oorlog afgelopen zou zijn. (*Algemene vrolijkheid.*) Men kan zich voorstellen, dat de Roodarmisten iemand van de vertegenwoordigers van de Entente in Odessa hadden kunnen gevangen nemen. Maar daarmee zou natuurlijk het vraagstuk van de Entente niet tot oplossing zijn gebracht, omdat de wortels van de Entente niet in Odessa, maar in het wereldkapitalisme zijn gelegen, hoewel Odessa toen het laatste territorium van de Denikin-troepen was. Hetzelfde kan men van sommigen onzer partijgenoten zeggen, die het vraagstuk van de rechtse afwijking op de personen toespitsen, die de rechtse afwijking vertegenwoordigen, terwijl zij de verhoudingen, die deze afwijking doen ontstaan, over het hoofd zien.

Wij moeten hier derhalve in de eerste plaats het gehele vraagstuk van de voorwaarden van het ontstaan van de rechtse en tevens van de "linkse" (Trotskistische) afwijking van de Leninistische lijn uiteenzetten.

De rechtse afwijking van het communisme betekent *onder de verhoudingen van het kapitalisme* de tendentie, de neiging bij een deel van de communisten, weliswaar een niet geformeerde en wellicht nog onbewuste, maar dan toch de neiging, om van de revolutionaire lijn van het Marxisme, naar de kant van de sociaal-democratie af te wijken. Als bepaalde kringen van communisten de doelmatigheid van de leuze "klasse tegen klasse" in de verkiezingsstrijd ontkennen (Frankrijk), of tegen zelfstandige candidaturen van de Communistische Partij optreden (Engeland), of de strijd tegen de "linkse" sociaal-democratie niet willen verscherpen (Duitsland) enz. enz. - dan betekent dit, dat er binnen de rijen van de communistische partij mensen zijn, die het communisme aan het sociaal-democratische trachten aan te passen. De overwinning van de rechtse afwijking in de communistische partijen van de kapitalistische landen, zou de ideologische verplettering van de communistische partijen en een geweldige versterking van het sociaal-democratische betekenen. En wat betekent een geweldige versterking van het sociaal-democratische? Dat betekent de versterking en bevestiging van het kapitalisme, want de sociaal-democratie is het hoofdstunpunt van het kapitalisme binnen de arbeidersklasse. De overwinning van de rechtse afwijking in de communistische partijen van de kapitalistische landen voert dus tot het aanwassen van voorwaarden, die voor het behoud van het kapitalisme noodzakelijk zijn.

De rechtse afwijking van het communisme. betekent *onder de verhoudingen van de sovjet-ontwikkeling*, waar het kapitalisme reeds is omvergeworpen, maar waar zijn wortels nog niet zijn uitgerukt, de tendentie, de neiging bij een deel van de communisten weliswaar een niet geformeerde en wellicht nog onbewuste, maar dan toch de neiging, om van de generale lijn van onze partij, naar de kant van de burgerlijke ideologie af te wijken. Wanneer sommige kringen onzer communisten de partij van de besluiten van het XVde Congres trachten af te brengen en de noodzakelijkheid van de aanval op de kapitalistische elementen op het platteland ontkennen, of de eis stellen onze industrie in te krimpen, omdat zij het tegenwoordige tempo harer ontwikkeling verderfelijker voor het land achten, of de doelmatigheid van het verstrekken van middelen voor de kolchozen en sowchozen ontkennen, omdat zij dit (de assignatie) als weggeworpen geld beschouwen, of de doelmatigheid van de strijd tegen het bureaucratisme op grond der zelfkritiek ontkennen, omdat zij veronderstellen, dat de zelfkritiek ons apparaat doet wankelen, of een verzachting van het monopolie van buitenlandse handel eisen enz. enz. - dan betekent dit, dat er in de rijen van onze partij mensen zijn, die trachten, misschien zonder het zelf te merken, onze socialistische opbouw aan de smaak en de behoeften van de "sovjet"-bourgeois aan te passen. De overwinning van de rechtse afwijking in onze partij zou geweldige versterking van de kapitalistische elementen in ons land betekenen. En wat betekent de versterking van de kapitalistische elementen in ons land? Dat betekent de verzwakking van de proletarische dictatuur en de vergroten van de kansen op herstel van het kapitalisme. De overwinning van de rechtse afwijking in onze partij zou dus het aanwassen van de voorwaarden, die voor het herstel van het kapitalisme in ons land noodzakelijk zijn, betekenen.

Bestaan er bij ons, in ons Sovjet-land, voorwaarden, die het herstel (de restauratie) van het kapitalisme *mogelijk* maken? Ja, die bestaan. Dat kan misschien vreemd lijken, partijgenoten, maar het is een feit. Wij hebben het kapitalisme omvergeworpen, de dictatuur van het proletariaat ingesteld en ontwikkelen nu in een versneld tempo onze socialistische industrie, terwijl wij het boerenbedrijf zich daarbij doen aansluiten. Maar wij hebben de wortels van kapitalisme nog niet uitgerukt. Waar zijn deze wortels genesteld? Zij zijn genesteld in de warenproductie, in het kleinbedrijf in de stad en vooral op het platteland. De kracht van het kapitalisme is, zoals Lenin zegt, "gelegen in de kracht van het kleinbedrijf, want er is helaas nog veel, zeer veel kleinbedrijf overgebleven. Het kleinbedrijf kweekt evenwel onophoudelijk, iedere dag, ieder uur, elementair, op massale schaal, kapitalisme en bourgeoisie" (zie Deel XXV, blz. 173, "De linkse stroming, een kinderziekte van het communisme"). Het is duidelijk, dat aangezien het kleinbedrijf bij ons een massaal en zelfs overheersend karakter draagt, en het voortdurend en in massale omvang, vooral onder de verhoudingen van de N.E.P., kapitalisme en bourgeoisie kweekt - er bij ons voorwaarden bestaan, die het herstel van het kapitalisme mogelijk maken.

Zijn bij ons, in ons Sovjet-land, de middelen en krachten aanwezig, die nodig zijn, om de *mogelijkheid* van een herstel van het kapitalisme te vernietigen, te liquideren? Ja, die zijn aanwezig. En daarop berust namelijk de juistheid van Lenins stelling over

de *mogelijkheid* van de opbouw van de volledige socialistische maatschappij in de U.S.S.R. Noodzakelijk hiertoe is de verankering van de proletarische dictatuur, de versterking van het verbond van de arbeidersklasse met de boeren de ontwikkeling van onze commandoposten onder het gezichtspunt van de industrialisatie van het land, het snelle tempo van ontwikkeling der industrie, de electrificatie van het land, de overgang van de gehele volkshuishouding naar een nieuwe, technische grondslag. het op massaschaal organiseren van de boeren in coöperaties, en het verhogen van de oogstopbrengst van hun bedrijf, de geleidelijke vereniging van de individuele boerenbedrijven tot maatschappelijke bedrijven, de ontwikkeling van de sowchozen, de beperking en overwinning van de kapitalistische elementen in de stad en op het platteland enz. enz.

Ziehier, wat Lenin hierover zegt:

"Zolang wij in een land van kleine boeren leven, is er voor het kapitalisme in Rusland een steviger economische grondslag dan voor het communisme. Dat moet men zich goed inprenten. Ieder, die het leven op het platteland, vergeleken bij het leven in de stad, aandachtig gadeslaat, weet, dat wij de wortels van het kapitalisme niet hebben uitgerukt en het fundament, de grondslag van de binnenlandse vijand niet hebben ondermijnd. Deze laatste klemt zich vast aan het kleinbedrijf en om dit te ondermijnen is er slechts één middel - de huishouding van het land, de landbouw daarbij inbegrepen, naar een nieuwe, technische grondslag over te brengen, naar de technische grondslag van het moderne grootbedrijf. Zulk een grondslag levert alleen de electriciteit. Communisme - dat is Sovjet-macht en electrificatie van het gehele land. Anders blijft het land een land van kleine boeren en het is nodig, dat wij dit duidelijk inzien. Wij zijn zwakker dan het kapitalisme, niet alleen op de wereldschaal, maar ook binnenslands. dat is aan allen bekend. Wij hebben dit ingezien en wij zullen het zo ver brengen, dat de economische grondslag niet meer op de kleine boeren, maar op de grote industrie zal berusten. Alleen dan, wanneer het land geëlectrificeerd zal zijn, wanneer onder de industrie, de landbouw en het transport de technische grondslag van een moderne. grootindustrie zal gelegd zijn - alleen dan zullen wij definitief overwinnen" (Lenin: Complete Werken, Deel XXVI, "Slotwoord op het VIIIste Alrussische Sovjet-congres blz. 46--47).

Hieruit volgt ten eerste, dat, zolang wij nog in een land van kleine boeren leven, zolang wij de wortels van het kapitalisme nog niet hebben uitgerukt, er voor het kapitalisme een steviger economische grondslag is dan voor het communisme. Het komt voor, dat de boom geveld wordt, maar de wortels niet worden gerooid, de krachten waren niet toereikend. En hieruit vloeit de *mogelijkheid* voort van het herstel van het kapitalisme in ons land.

Hieruit volgt ten tweede, dat bij ons, behalve de mogelijkheid van herstel van het kapitalisme, ook de *mogelijkheid van de overwinning van het socialisme aanwezig is*, want wij *kunnen* de *mogelijkheid* van het herstel van het kapitalisme vernietigen, wij kunnen de wortels van het kapitalisme uitrukken en definitief de overwinning op het kapitalisme behalen, *indien* wij de electrificatie van het land intensief voortzetten,

indien wij onder de industrie, de landbouw en het transport de technische basis van de moderne grootindustrie leggen. En hieruit vloeit de *mogelijkheid* van de overwinning van het socialisme in ons land voort.

Hieruit volgt tenslotte, dat men het socialisme niet alleen in de industrie kan opbouwen, terwijl men de landbouw aan de willekeur van een anarchische ontwikkeling overlaat, er van uitgaande, dat het dorp de stad "vanzelf zal volgen". Het voorhanden zijn van een socialistische industrie in de stad, is de hoofdfactor voor de socialistische omvorming van het platteland. Maar dat wil nog niet zeggen, dat deze factor geheel en al voldoende is. Wil de socialistische stad tot het einde toe het boerendorp achter zich aanvoeren, dan moet noodzakelijkerwijs, zoals Lenin zeide, "de huishouding van het land, de *landbouw daarbij inbegrepen*, op een nieuwe technische grondslag worden overgebracht, op de technische grondslag van het moderne grootbedrijf".

Maar is dit citaat van Lenin niet in tegenspraak met een ander citaat van hem, dat "de N.E.P. ons ten volle de *mogelijkheid* voor het bouwen van het fundament van de socialistische economie verzekert?" Neen, het is er niet mee in tegenspraak. Integendeel, het ene valt volkomen met het andere samen. Lenin zegt allerm minst, dat de N.E.P. ons het socialisme in zijn voleindigde vorm zal geven. Lenin zegt slechts, dat de N.E.P. ons de *mogelijkheid* verzekert voor het bouwen van het fundament van de socialistische economie. Er is een groot onderscheid tussen de *mogelijkheid* van de opbouw van het socialisme en *zijn werkelijke opbouw*. Men mag de mogelijkheid niet met de werkelijkheid verwisselen. Juist om deze mogelijkheid tot werkelijkheid te doen worden, stelt Lenin in het grote citaat, de electrificatie van het land en het stellen van de industrie, de landbouw en het transport op de technische grondslag van de moderne grootindustrie voor, als de voorwaarde voor de definitieve overwinning van het socialisme.

Maar het is onmogelijk deze voorwaarde voor de opbouw van het socialisme in één of twee jaar te verwezenlijken. Men kan niet in één of twee jaar het land industrialiseren, een machtige industrie opbouwen, de miljoenenmassa's van de boeren in coöperaties organiseren, een nieuwe technische grondslag onder de landbouw aanbrengen, de individuele boerenbedrijven in grote collectieve bedrijven verenigen, de sowchozen ontwikkelen, de kapitalistische elementen in de stad en op het platteland beperken en overwinnen. Daartoe zijn jaren en jaren van ingespannen, opbouwende arbeid van de proletarische dictatuur nodig. En zolang dit niet is gedaan - en dat kan niet ineens worden gedaan - blijven wij nog steeds een land van kleine boeren, waar de kleine productie voortdurend en op massale schaal kapitalisme en bourgeoisie voortbrengt en waar het gevaar van herstel van het kapitalisme van kracht blijft. En aangezien het proletariaat niet in een luchtledige ruimte leeft, maar in het werkelijke en reële leven zelf met al zijn verscheidenheid - wordt het door de, op de grondslag van de kleine productie ontstaande burgerlijke elementen "van alle kanten door een kleinburgerlijke sfeer omgeven, die het doordringt, het demoraliseert

en die bestendig binnen het proletariaat terugval in kleinburgerlijke karakterloosheid, verbrokkeling, individualisme, overgang van geestdrift naar moedeloosheid doet ontstaan" (*Lenin*, Deel XXV, blz. 190, "De linkse stroming, een kinderziekte van het communisme") en brengen die elementen op deze wijze zekere weifelingen en wankelingen in het proletariaat en zijn partij.

Ziehier, waar de wortel en de grondslag liggen van alle mogelijke weifelingen en afwijkingen van de Leninistische lijn in de gelederen van onze partij.

Ziehier, waarom men het vraagstuk van de rechtse of van de "linkse" afwijking in onze partij niet als een vraagstuk van geringe betekenis mag beschouwen.

Waarin is het gevaar van de rechtse, openlijk opportunistische afwijking in onze partij gelegen? In het feit, dat zij de kracht van onze vijanden, de kracht van het kapitalisme onderschat, het gevaar van een herstel van het kapitalisme niet ziet, het mechanisme van de klassenstrijd onder de verhoudingen van de dictatuur van het proletariaat niet begrijpt, en daarom zo gemakkelijk tot concessies aan het kapitalisme bereid is, de eis stelt om het ontwikkelingstempo van onze industrie te verminderen, de toestand voor de kapitalistische elementen op het platteland en in de stad te verlichten, het vraagstuk van de kolchozen en de sowchozen op de achtergrond te schuiven, het monopolie van de buitenlandse handel te verzachten enz. enz. Het lijkt geen twijfel, dat de overwinning van de rechtse afwijking in onze partij de krachten van het kapitalisme zou ontketenen, de revolutionaire positie van het proletariaat ondermijnen en de kansen op herstel van het kapitalisme in ons land verhogen.

Waarin ligt het gevaar van de "linkse" (Trotskistische) afwijking in onze partij? In het feit, dat zij de kracht van onze vijanden, van het kapitalisme *overschat*, alleen de mogelijkheid van het herstel van het kapitalisme ziet, evenwel niet de mogelijkheid van de opbouw van het socialisme met de krachten van ons land, dat zij in wanhoop vervalt en genoodzaakt is, zich met gepraat over Thermidorianisme in onze partij te troosten. Uit de woorden van Lenin, dat "zolang wij in een land van kleine boeren leven, er voor het kapitalisme in Rusland een steviger economische grondslag aanwezig is dan voor het communisme", uit deze woorden van Lenin maakt de "linkse" afwijking de onjuiste gevolgtrekking, dat het in de U.S.S.R. in het geheel niet mogelijk is het socialisme op te bouwen, dat er van de boeren niets terecht komt, dat de idee van het verbond van de arbeidersklasse met de boeren een verouderde idee is, dat indien de hulp van de overwinnende revolutie in het Westen niet op tijd komt, de dictatuur van het proletariaat in de U.S.S.R. ten val moet komen of ontaarden, dat indien het fantastische plan van de superindustrialisatie niet wordt aangenomen, zij het ook tot de prijs van een breuk met de boeren, de zaak van het socialisme in de U.S.S.R. als verloren moet worden beschouwd. Vandaar het avonturisme in de politiek van de "linkse" afwijking. Vandaar de "bovenmenselijke" sprongen in de politiek. Het lijkt geen twijfel, dat de overwinning van de "linkse" afwijking in onze partij er toe zou leiden, dat de arbeidersklasse van haar boerenbasis werd afgescheurd, zou leiden tot de breuk van de voorhoede der arbeidersklasse

met de overige arbeidersmassa - bijgevolg tot de nederlaag van het proletariaat en tot het vergemakkelijken van de voorwaarden voor het herstel van het kapitalisme. Zoals gij ziet, leiden deze beide gevaren, zowel het "linkse" als het rechtse, deze beide afwijkingen van de Leninistische lijn, zowel de rechtse als de "linkse", zij het ook van verschillende kanten, tot precies hetzelfde resultaat.

Welk gevaar van deze beide is het ergste? Ik ben van mening, dat beide even erg zijn. Het onderscheid tussen deze afwijkingen ligt, gezien van het standpunt van de succesvolle strijd daartegen, hierin, dat de "linkse" afwijking in het onderhavige moment duidelijker is aan de partij dan de rechtse afwijking. De omstandigheid, dat er bij ons reeds enige jaren een intensieve strijd wordt gevoerd tegen de "linkse" afwijking, deze omstandigheid kon natuurlijk niet spoorloos aan de partij voorbijgaan. Het is duidelijk, dat de partij in de jaren van strijd tegen de "linkse", Trotskistische afwijking veel geleerd heeft en dat zij niet zo licht meer door "linkse" frasen om de tuin kan worden geleid. Wat het rechtse gevaar betreft, dat ook vroeger bestond en dat tegenwoordig, met het oog op het sterker worden van de kleinburgerlijke anarchie, in verband met de graaninzamelingscrisis van het vorige jaar, meer naar voren komt - ben ik van mening, dat dit gevaar aan bepaalde lagen van onze partij niet zo duidelijk is. Het is daarom onze taak om, zonder ook maar in het minst de strijd tegen het "linkse", Trotskistische gevaar te verzwakken, de nadruk te leggen op de strijd tegen de rechtse afwijking en alle maatregelen te nemen om het gevaar van deze afwijking aan de partij even duidelijk te doen zijn als het Trotskistische gevaar dit reeds is.

Het vraagstuk van de rechtse afwijking zou bij ons misschien niet zo brandend zijn als dit thans het geval is, ware het niet verbonden met het vraagstuk van de *moelijkheden* van onze ontwikkeling. Maar het gaat er nu juist om, dat het voorhanden zijn van de rechtse afwijking de moeilijkheden van onze ontwikkeling compliceert en het overwinnen van deze moeilijkheden belemmert. Maar juist omdat het rechtse gevaar de strijd voor de overwinning van de moeilijkheden verzwaart, juist daarom krijgt voor ons het vraagstuk van het overwinnen van het rechtse gevaar een bijzonder belangrijke betekenis.

Twee woorden over het karakter van onze moeilijkheden. Men dient in het oog te houden, dat onze moeilijkheden geen moeilijkheden van stilstand of verval zijn. Er zijn moeilijkheden bij verval van de volkshuishouding of bij haar stilstand, waarbij de mensen hun best doen de stilstand minder pijnlijk of het verval van de volkshuishouding minder diep te maken. Onze moeilijkheden hebben met dezulke niets gemeen. De karakteristieke trek van onze moeilijkheden ligt hierin, dat zij moeilijkheden van de *opgang*, moeilijkheden van de groei zijn. Als er bij ons over moeilijkheden wordt gesproken, is er in de regel sprake van de kwestie, met hoeveel procent de industrie moet worden *versterkt*, met hoeveel procent het zaaioppervlak moet worden *uitgebreid*, met hoeveel poed de oogstopbrenst moet worden *verhoogd* enz. enz. En juist omdat onze moeilijkheden, moeilijkheden van de opgang zijn en niet van stilstand of verval, juist daarom behoeven zij voor de partij geen bijzonder

gevaar te vormen. Maar moeilijkheden blijven toch moeilijkheden. En omdat voor het overwinnen van moeilijkheden de inspanning van alle krachten nodig is, standvastigheid en uithoudingsvermogen noodzakelijk zijn en niet iedereen over voldoende standvastigheid en uithoudingsvermogen beschikt, hetzij omdat men oververmoeid of uitgeput is, of omdat men er de voorkeur aan geeft kalmer, zonder strijd en onrust te leven - beginnen juist hier de weifelingen, wankelingen en zwenkingen naar de kant van de weg van de minste weerstand, het gepraat over de vermindering van het ontwikkelingstempo van de industrie, het verlichten van de toestand voor de kapitalistische elementen, het afwijzen van de kolchozen en sowchozen en in het algemeen van alles wat buiten het terrein treedt van de gewone en rustige omgeving van het dagelijkse werk. Wij kunnen echter niet voorwaarts schrijden zonder de moeilijkheden die voor ons staan te overwinnen. Maar om deze moeilijkheden te overwinnen, moet er in de eerste plaats tegen het rechtse gevaar gestreden worden, moet in de eerste plaats de rechtse afwijking overwonnen worden, die de strijd tegen de moeilijkheden remt en die de wil van onze partij, tot de strijd ter overwinning van de moeilijkheden, tracht te ondermijnen. Het gaat hier natuurlijk om de werkelijke strijd tegen de rechtse afwijking en niet om die met de mond, niet om strijd op papier. Er zijn bij ons in de partij mensen, die er niet afkerig van zijn, ter wille van de zuivering van hun geweten, de strijd tegen het rechtse gevaar te verkondigen op de wijze zoals de priesters soms "Halleluja, Halleluja" roepen, maar die geen maatregelen, maar dan ook geen enkele praktische maatregel nemen om de strijd tegen de rechtse afwijking naar behoren te voeren en deze afwijking metterdaad te overwinnen, Zulk een stroming wordt bij ons de *verzoeningsgezinde* stroming tegenover de rechtse, openlijk opportunistische afwijking genoemd. Het valt niet moeilijk te begrijpen, dat de strijd tegen zulk een soort verzoeningsgezindheid een bestanddeel uitmaakt van de algemene strijd tegen de rechtse afwijking, tegen het rechtse gevaar. Want het is niet mogelijk de rechtse, opportunistische afwijking te overwinnen, indien men niet systematisch strijdt tegen de verzoeningsgezindheid, die de opportunisten onder haar vleugels verbergt.

Het vraagstuk van de dragers van de rechtse afwijking is ongetwijfeld van belang - hoewel het de zaak niet beslist. Wij hadden de gelegenheid met de dragers van het rechtse gevaar in de onderste partijorganisaties in botsing te komen, het vorige jaar tijdens de graaninzamelingscrisis, toen een gehele reeks communisten in de districten en de dorpen tegen de politiek van de partij optrad en zó ver ging, een verbond met de koelakken-elementen aan te gaan. Gij weet, dat dit soort elementen in het voorjaar van dit jaar uit de partij werd gezet, waarvan in het bekende document van het Centraal Comité van onze partij in Februari van dit jaar speciaal gewag werd gemaakt. Het zou echter onjuist zijn te zeggen, dat er bij ons geen dergelijke elementen in de partij zijn gebleven. Gaan wij hoger, tot de districts- en gouvernementsorganisaties van de partij en verdiepen wij ons wat meer in het sovjet- en coöperatieapparaat, dan zouden wij hier zonder moeite dragers van het rechtse gevaar en van de verzoeningsgezindheid hiertegenover kunnen vinden. Bekend zijn de "brieven", "verklaringen" en andere documenten van een reeks functionarissen van ons partij- en sovjetapparaat, waarin de neiging tot de rechtse afwijking in al haar

beslistheid tot uiting kwam. Gij weet, dat er in het stenogram van het Juli-plenum van het Centraal Comité, van deze brieven en documenten gewag werd gemaakt. Gaan wij nog hoger en nemen wij het Centraal Comité onder het oog, dan moet men erkennen, dat er ook onder de leden van het C.C. enkele, weliswaar zeer onbetekenende elementen van verzoeningsgezindheid tegenover het rechtse gevaar aanwezig zijn. Het stenogram van het Juli-plenum van het C. C. is er een rechtstreeks bewijs van. Wel, en hoe staat het in het Politieke Bureau? Er zijn bij ons in het Politiek Bureau noch rechtsen, noch linksen, noch verzoeners. Dit moet met alle beslistheid worden gezegd. Het is tijd om een einde te maken aan de achterklap over de aanwezigheid van een rechtse afwijking of een verzoeningsgezinde houding in het Politieke Bureau van ons C C., achterklap die door kwaadwillige tegenstanders van de partij en door allerlei soort oppositie-elementen wordt verbreid.

Zijn er weifelingen en wankelmoedigheid in de Moskouse organisatie of in haar spits, in het Moskouse comité, geweest? Ja, die zijn er geweest. Het zou dom zijn thans te beweren, dat er geen wankelmoedigheid en weifelingen zijn geweest. De oprechte redevoering van pg Penjkow is er een rechtstreeks bewijs van. Pg. Penjkow is niet een onbetekenend iemand in de Moskouse organisatie en in het Moskouse comité. Gij hebt gehoord, hoe hij ronduit en openlijk zijn fouten met betrekking tot een gehele reeks van de belangrijkste vraagstukken van onze partijpolitiek heeft erkend. Dit betekent natuurlijk niet, dat het Moskouse comité in zijn geheel aan weifelingen onderhevig is geweest. Neen, dat betekent het niet. Een document als de oproep van het Moskouse comité aan de leden van de Moskouse organisatie in October van dit jaar, getuigt er op onaanvechtbare wijze van, dat het het Moskouse comité is gelukt de weifelingen van sommige zijner leden te overwinnen. Ik twijfel er niet aan, dat het aan de leidende kern van het Moskouse comité zal gelukken de zaak definitief recht te zetten.

Sommige partijgenoten zijn ontevreden over het feit, dat in deze zaak de districtsorganisaties hebben ingegrepen en de kwestie opwierpen van het liquideren van de fouten en weifelingen van deze of gene leiders van de Moskouse organisatie. Ik weet niet, waardoor men zulk een ontevredenheid kan rechtvaardigen. Wat kan er voor slechts in gelegen zijn, dat de districtsactivisten van de Moskouse organisatie hun stem verheven en het liquideren van de fouten en weifelingen eisten? Verloopt ons werk soms niet in het teken van de zelfkritiek van onderop? Is het soms geen feit, dat de zelfkritiek de activiteit van de partij en in het algemeen van de proletarische massa's verhoogt? Wat is er hier voor slechts of gevaarlijks, indien de districtsactivisten toonden voor hun taak berekend te zijn?

Is het Centraal Comité juist opgetreden toen het in deze zaak ingreep? Ik ben van mening, dat het C.C. juist heeft gehandeld. Pg. Berzin meent, dat het C.C. scherp optreedt wanneer het de kwestie stelt van het vervangen van één van de districtleiders, tegen wie de districtsorganisatie opkwam. Dat is volkomen onjuist. Ik zou pg. Berzin aan enige episodes van het jaar 1919 of 1920 willen herinneren, toen enige leden van het Centraal Comité, die enkele, naar mijn mening niet zeer ernstige

fouten ten opzichte van de partijlijn hadden gemaakt, op voorstel van Lenin voorbeeldig werden gestraft, waarbij één van hen naar Toerkestan werd gezonden en de andere daarvoor bijna met roeyement uit het C.C. moest boeten. Had Lenin gelijk om zó op te treden? Ik meen, dat hij volkomen gelijk had. In het C.C. was destijds de toestand niet dezelfde als thans. De helft van het C.C. volgde toenmaals Trotski en in het C.C. zelf was de toestand niet stabiel. Tegenwoordig treedt het C.C. onvergelijkelijk zachtmoediger op. Waarom? Zouden wij soms goedhartiger dan Lenin willen zijn? Neen, daar gaat het niet om. Het gaat er om, dat de positie van het C.C. thans stabiel is dan toenmaals en het C.C. thans in de gelegenheid is zachtmoediger op te treden. Ook pg. Sacharow heeft ongelijk, als hij beweert dat het C.C. met zijn ingrijpen te laat kwam. Hij heeft ongelijk, omdat hij klaarblijkelijk niet weet, dat het ingrijpen van het C.C., precies gezegd, in de maand Februari van dit jaar begonnen is. Pg. Sacharow kan zich daarvan overtuigen, indien hij dit wenst. Het is waar, dat het ingrijpen van het C.C. niet terstond positieve resultaten heeft opgeleverd. Maar het zou zonderling zijn het C.C. hiervan de schuld te geven.

Conclusies: 1) het rechtse gevaar is een ernstig gevaar in onze partij, want het is in de sociaal-economische situatie van ons land geworteld; 2) het gevaar van de rechtse afwijking wordt groter door het aanwezig zijn van moeilijkheden, die onmogelijk overwonnen kunnen worden zonder de rechtse afwijking en de verzoeningsgezindheid daartegenover te overwinnen; 3) in de Moskouse organisatie waren weifelingen en wankelingen en elementen van onstandvastigheid aanwezig; 4) de kern van het Moskouse comité heeft met behulp van het C.C. en de districtsactivisten alle maatregelen genomen om de weifelingen te liquideren; 5) het lijdt geen twijfel, dat het aan het Moskouse comité zal gelukken de vroegere fouten te overwinnen; 6) de taak ligt hierin, de interne strijd te liquideren, de Moskouse organisatie aaneen te smeden en met succes de verkiezingen in de cellen te houden, op grond van het ontplooiën van de zelfkritiek. (*Applaus*).